

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттар

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Осы сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттар (бұдан әрі – Стандарттар) «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 10-бабына сәйкес әзірленді және қоғамдық қатынастардың оқшауланған саласы үшін «Проблемалық кредиттер қоры» АҚ-да (бұдан әрі – Қор) сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға бағытталған ұсынымдар жүйесін белгілеуге арналған.

2. Стандарттардың міндеттері мыналар болып табылады:

- 1) Қор қызметкерлерінің лауазымдық міндеттерін жүзеге асыру кезінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұрақты мінез-құлқын және жауапкершілігін қалыптастыру;
- 2) сыбайлас жемқорлық көріністерін уақтылы анықтау және жағымсыз салдардың алдын алу.

3. Стандарттардың принциптері мыналар болып табылады:

- 1) заңдылық;
- 2) транспаренттілік;
- 3) әдептілік;
- 4) жеке және заңды тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін сақтау және оларды сыбайлас жемқорлық көріністерінен қорғау;
- 5) мүдделер қақтығысына жол бермеу.

4. Стандарттар Қор қызметкерлері үшін сыбайлас жемқорлыққа қарсы мінезқұлықты сақтауға және сыбайлас жемқорлық көріністерінің алдын алуға бағытталған ұсынымдарды айқындайды.

5. Стандарттардың негізінде:

- 1) сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандартта қозғалатын салада жеке және заңды тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін жүзеге асыру;
- 2) өз құзыреті шегінде басқарушылық және өзге де шешімдерді әзірлеу және қабылдау;
- 3) Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерінің, Қордың ішкі құжаттарының жобаларын дайындау;
- 4) тіршіліктің тиісті саласының ерекшелігіне байланысты өзге де қоғамдық маңызы бар қарым-қатынастар кезінде сыбайлас жемқорлық көріністеріне жол бермеу тұрғысынан лауазымдық міндеттерді орындау бойынша тікелей іс-әрекеттер бар.

2-тарау. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы шектеулер

6. Қор қызметкерлерінің өз өкілеттіктерін жеке, топтық және өзге де қызметтік емес мүдделерде пайдалануға әкеп соғуы мүмкін іс-әрекеттер жасауына жол бермеу мақсатында мыналар ұсынылады:

- 1) Қазақстан Республикасының Конституциясын, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы заңнамасын және басқа да нормативтік құқықтық актілерін мүлтіксіз сақтау;
- 2) адал, әділ, қарапайым болу, жеке тұлғалармен, заңды тұлғалардың өкілдерімен және әріптестерімен қарым-қатынаста жалпы қабылданған моральдық-этикалық нормаларды сақтау, сыпайылық пен әдептілік таныту;
- 3) жеке және заңды тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін қозғайтын шешімдер қабылдаудың ашықтығын қамтамасыз ету;
- 4) өзінің іс-әрекетімен және мінез-құлқымен қоғам тарапынан сынға қалуға себеп жасамау, сын үшін қудалауға жол бермеу, кемшіліктерді жою және өз қызметін жақсарту үшін конструктивті сынды пайдалану;
- 5) шындыққа сәйкес келмейтін мәліметтерді таратпау;
- 6) заңда тәртіптік, әкімшілік немесе қылмыстық жауаптылық көзделген теріс қылықтар мен өзге де құқық бұзушылықтар жасауға жол бермеу;
- 7) шешімдер дайындау және қабылдау кезінде жеке және заңды тұлғаларға құқыққа сыйымсыз артықшылық бермеу;
- 8) келесі жағадайларда шешім қабылдамауға, бақылауды жүзеге асырмауға, қызметтік тергеп-тексерулер жүргізбеуге және оған қатысты жауапкершілік шарасын айқындамауға: өз-өздеріне, өзінің жақын туыстарын, жұбайын (зайыбын) немесе жекжаттарын іссапарға жіберу немесе оларға демалыс беру туралы шешімдерді қоспағанда; олар, олардың жақын туыстары, жұбайы (зайыбы) немесе жекжаттары табыстың кез келген түрін алатын жеке және заңды тұлғаларға; олардың жақын туыстары, жұбайы (зайыбы) немесе жекжаттары қызмет өткеретін (жұмыс істейтін) заңды тұлғаларға;
- 9) сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға жол бермеу, сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұру, олар кімнен шықса да оның кез келген көріністеріне төзбеу;
- 10) өтініштерді объективті, құзыретті, бюрократиясыз, әуре-сарсаңсыз қарау және Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген мерзімдерде қажетті шаралар қолдану;
- 11) әріптестеріне өзара қарым-қатынастардың белгіленген тәртібін бұзатын, олардың әділ қызметтік шешім қабылдауына ықпал етуі мүмкін заңсыз өтініштермен жүгінуден бас тарту;
- 12) басқа адамдарды сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға көндірмеу және көтермелемеу;
- 13) өзінің қызметтік міндеттерін атқарғаны үшін сыйлықтар мен қызметтік емес қызметтерді қабылдамау;
- 14) көрсетілген тұлғалардың лауазымдық өкілеттіктерін пайдалана отырып, мүліктік пайда, игілік немесе артықшылық алу үшін ресми тұлғаларға қызметтік емес қызметтер көрсетпеу;
- 15) мүліктік және мүліктік емес игіліктер мен артықшылықтарды алу немесе алу мақсатында ресми таратылуға жатпайтын қызметтік және өзге де ақпаратты пайдаланбау;

- 16) жеке және заңды тұлғалардың заңнамада көзделген ақпаратқа қол жеткізуін қамтамасыз ету, оны кешіктірмеу, дұрыс және толық ақпарат беру;
 - 17) жеке немесе заңды тұлғалардан осы тұлғалардың беруі заңнамада көзделмеген ақпаратты талап етпеу;
 - 18) жеке немесе заңды тұлғаларға олардың құқықтары мен заңды мүдделерін іске асыруға кедергі жасамау;
 - 19) егер ол жақын туыстық және тән қатынастардағы адамдардың тікелей бағыныстылығымен немесе бақылауында болуымен байланысты болса, лауазымға тағайындалудан бас тарту;
 - 20) басшылыққа қатысты жеке адалдық, олардың лауазымдық мүмкіндіктері есебінен пайда мен артықшылықтар алуға ұмтылу көріністеріне жол бермеу;
 - 21) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылда белсенділік таныту;
 - 22) үшінші тұлғалардың мүдделерін білдіруден немесе лоббилеуден, сол сияқты олардың атынан іс-әрекеттер жасаудан қалыс қалу;
 - 23) лауазымдық міндеттерді орындаудың бейтараптығы мен объективтілігіне әсер етуі мүмкін қаржылық және іскерлік өзара қарым-қатынастардан аулақ болу;
 - 24) қызметтік кабинетте грамоталарды, алғыс хаттарды, дипломдарды және жеке еңбегі мен жетістіктерінің басқа да куәліктерін орналастыру кезінде қарапайымдылық шамасын сақтауға міндетті;
 - 25) мұндай айыптау анықталған күннен бастап бір ай мерзімде оларды сыбайлас жемқорлық көріністерінде негізсіз жария түрде айыптаған жағдайда оны теріске шығару жөнінде, оның ішінде сот тәртібімен шаралар қолдану;
 - 26) тікелей басшыға мүдделер қақтығысының туындауы, лауазымдық міндеттерін орындау кезінде жеке мүдделілік, сыбайлас жемқорлық әрекетіне көндіру және сыйлықтар алу жөнінде баяндау;
 - 27) жеке және өзімшіл мүдделерді басшылыққа алмау;
 - 28) әріптестеріне, басшыларына және өзге де лауазымды адамдарға сыйлықтар бермеу және лауазымдық өкілеттіктерін пайдалана отырып, мүліктік пайда, игілік немесе артықшылық алу үшін қызметтік емес қызметтер көрсетпеу;
 - 29) әріптестерінен жоғары құқықтық және сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениеттің сақталуын қолдау және талап ету;
 - 30) мүдделер қақтығысының, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың туындау себептері мен жағдайларын және олардың салдарын жою жөнінде тұрақты негізде шаралар қабылдау;
 - 31) табыс алуға байланысты кәсіпкерлік және өзге де қызметті жүзеге асыруда біреуге жәрдем көрсетуден қалыс қалу
7. Өз құзыреті шеңберінде басқарушылық және өзге де шешімдерді дайындау және қабылдау кезінде мыналар ұсынылады:

- 1) әріптестер мен басшыларға өзара қарым-қатынастардың белгіленген тәртібін бұзатын, олардың әділ қызметтік шешім қабылдауына ықпал етуі мүмкін заңсыз өтініштермен жүгінуден бас тарту
- 2) жетекшілік ететін құрылымдық бөлімшеге Басқарма мүшесіне белгілі болған сыбайлас жемқорлық фактілері туралы, сондай-ақ құжаттарды немесе кешіктірілген құжатты жеделдетіп қарағаны үшін қандай да бір пайда алуға итермелеу туралы баяндау;
- 3) орындау үшін алынған өкімнің заңдылығына күмәні жөнінде тікелей басшыға жазбаша нысанда хабарлау;
- 4) егер тікелей басшының өзі мүдделер қақтығысына тартылса, жоғары тұрған басшылыққа жүгіну;
- 5) үшінші тұлғалардың мүдделерін білдіруден немесе лоббилеуден, сол сияқты олардың атынан іс-әрекеттер жасаудан аулақ болу.

3-тарау. Сыйлықтар

8. Ешбір жағдайда Қор қызметкерінің сыйлық алуы/беруі қызметкердің немесе тұтастай Қордың беделіне теріс әсер етуі мүмкін жасырын сыйақы болып табылмауы тиіс.
9. Қор қызметкерлеріне мыналар ұсынылады: 1) өзіне, өзінің жұбайына (зайыбына), жақын туысына Қордың клиенті/контрагенті, осындай қызметкердің қордағы лауазымдық және функционалдық міндеттеріне байланысты қандай да бір іс-әрекет (әрекетсіздік) жасауына байланысты өзге де үшінші тұлғалар берген сыйлықтарды қабылдамау; 2) сыйлықтар ұсынуды сұрамау немесе мәжбүрlemeу.
10. Қордың, оның қызметкерлерінің атынан үшінші тұлғаларға валютаның нысанына (қолма-қол/ қолма-қол емес) және түріне қарамастан ақша түріндегі сыйлықтар жасалуына жол берілмейді.
11. Қор қызметкерлері осы бапта көзделген шектеулерді ескере отырып, мынадай іскерлік сыйлықтарды (жарнамалық, имидждік сипаттағы) қабылдауға/беруге құқылы:
 - 1) семинарлар, презентациялар және өзге де іскерлік/корпоративтік ісшараларды өткізуге байланысты;
 - 2) презентацияға арналған, құттықтау хаттары, құрмет белгілері, грамоталар немесе Қордың не басқа заңды тұлғаның кәдесый өнімі, т. б.;
 - 3) Қор, Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі өткізетін іс-шараларға қатысқаны үшін алынған марапаттар, жүлделер.

4-тарау. Тауарларды, жұмыстарды, қызметтерді сатып алуды жүргізу

12. Тауарларды, жұмыстарды және қызметтерді сатып алуды жүзеге асыру кезінде мыналар ұсынылады:

- 1) тауарларды, жұмыстарды және қызметтерді сатып алу мақсаттары үшін көзделген ақшаны оңтайлы және тиімді жұмсау;
- 2) заңнамада және сатып алуды регламенттейтін нормативтік құжаттарда көзделген жағдайларды қоспағанда, әлеуетті өнім берушілерге сатып алуды жүргізу рәсіміне қатысу үшін тең мүмкіндіктер беру;
- 3) әлеуетті өнім берушілер арасында адал бәсекелестікті қолдау;
- 4) сатып алу процесінің ашықтығы мен әділдігіне ықпал ету;
- 5) сыбайлас жемқорлық көріністеріне жол бермеу;
- 6) Қор қызметкерлерінің өнім берушіні таңдау туралы шешім қабылдауға құқығы бар немесе өткізілетін сатып алудың бастамашылары немесе ұйымдастырушылары болып табылатын жақын туыстарының, жұбайының (зайыбының) немесе жекжаттарының (ерлі-зайыптылардың туыстары) өткізілетін сатып алуларға қатысуына жол бермеу;
- 7) атқарушылық құжаттар бойынша орындалмаған міндеттемелері бар және Борышкерлердің бірыңғай тізіліміне енгізілген, сондай-ақ Мемлекеттік сатып алуға жосықсыз қатысушылардың тізіліміне енгізілген әлеуетті өнім беруші және/немесе ол тартатын қосалқы мердігер (бірлесіп орындаушы) ретінде қатысуына жол бермеу.

5-тарау. Кадрларды іріктеу, орналастыру және персоналды басқару

13. Кадрларды іріктеу, орналастыру және персоналды басқару кезінде құрылымдық бөлімшелердің басшыларына мыналар ұсынылады:

- 1) кадрларды туыстық, жерлестік және жеке адалдық белгілері бойынша іріктеу және орналастыру жағдайларына жол бермеу, меритократия принциптерінің сақталуын қамтамасыз ету;
- 2) Қазақстан Республикасының қолданыстағы еңбек заңнамасының талаптарын сақтау;
- 3) Қорға жұмысқа қабылдау кезінде қызметкерге жүктелетін негізгі міндеттерді, салынған тыйымдар мен шектеулерді түсіндіру;
- 4) қызметкерлердің дербес деректері туралы мәліметтерді негізсіз беруге жол бермеу;
- 5) Қордың лауазымға тағайындалатын лауазымды тұлғаларынан қандай да бір жеке сипаттағы қызметтер көрсетуді талап етпеу және оларға өтініш жасамау;
- 6) қызметкерлердің қызметтік өкілеттіктерінің міндеттері мен көлемін нақты және дәл айқындау;
- 7) жұмыскерлер арасында еңбек жүктемесінің біркелкі бөлінбеуіне жол бермеу;
- 8) анық орындалмайтын немесе олардың лауазымдық міндеттерінен тыс, сондай-ақ заңнамаға қайшы келетін өкімдер бермеу;
- 9) қызметтен тыс сипаттағы мәселелерді шешу кезінде қарамағындағылардың қызметіне ықпал ету үшін қызметтік жағдайды пайдаланбау;

- 10) қарамағындағыларды сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға мәжбүрлемей;
- 11) қарамағындағылар мен басқа да адамдар тарапынан Қазақстан Республикасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнамасы нормаларының бұзылуы фактілеріне жол бермеу және оның жолын кесу;
- 12) лауазымдық міндеттерін орындау барысында бір бөлімше қызметкерлері арасында туындаған мүдделер қақтығысын реттеу бойынша дер кезінде түбегейлі шаралар қабылдау;
- 13) сыбайлас жемқорлықтың алдын алу бойынша түбегейлі шаралар қабылдау;
- 14) сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды жою, оның ішінде қарамағындағылармен бірге жою;
- 15) лауазымы жоғары немесе лауазымы төмен тұлғамен немесе жұмыс бойынша өзге тәуелділігі бар тұлғамен ақшалай немесе өзге де мүліктік сипаттағы құмар ойындарға қатыспау;
- 16) қызметтік емес немесе жеке тапсырмаларды орындау үшін қарамағындағыларды тартуға жол бермеу.